

Varbergs kommun

**Granskning av
kommunens funktion för
budget- och skuldrådgivning**

Revisionsrapport

Antal sidor:9

Innehåll

1.	Bakgrund	2
2.	Syfte	2
3.	Avgränsning	2
4.	Revisionskriterier	2
5.	Metod	3
6.	Nationell lagstiftning	3
6.1	Kommunens roll och ansvar	3
6.2	Villkor för skuldsanering	4
7.	Kommunens roll	5
8.	Organisation	5
9.	Verksamhetsmått och arbetsfördelning	6
10.	Bemötande	8
11.	Socialnämnden	8
12.	Sammanfattande bedömning	10

1. Bakgrund

Vi har av Varbergs kommuns revisorer fått i uppdrag att granska kommunens funktion för budget- och skuldförfrågor.

Enligt skuldsaneringslagen skall kommunerna lämna råd och anvisningar i budget- och skuldförfrågor till skuldsatta personer. Skuldsatta ska också få hjälp av kommunerna att nå olika former av frivilliga uppgörelser med sina fordringsägare. I syfte att undvika överskuldsättning ska rådgivarna även arbeta med förebyggande insatser.

Kommunen har därmed en central roll för att skuldsaneringslagen skall fungera på ett effektivt sätt samt vara ändamålsenlig. Det åligger kommunen att se till att det finns resurser för budget- och skuldrådgivning i förhållande till behov.

2. Syfte

Rapporten syftar till att granska kommunens funktion för budget- och skuldrådgivning. Följande avser rapporten besvara:

- Vilken tjänsteomfattning tilldelas kommunens funktion för budget- och skuldrådgivning? Motsvarar avsatt omfattning kommunmedborgarnas behov vad avser budget och skuldrådgivning?
- Finns utrymme för förebyggande arbete?
- Hur fördelas arbetstiden mellan *budget- och skuldrådgivning, skuldsanering och förebyggande arbete*?
- I hur många skuldsaneringsförfaranden har kommunen varit delaktig, i förhållande till antalet inkomna skuldsaneringsansökningar till Kronofogdemyndigheten år 2015?
- Hur lång är den genomsnittliga väntetiden?
- Är tjänsten ändamålsenlig och effektiv?

3. Avgränsning

Granskningen avser kommunens funktion för budget- och skuldrådgivning.

4. Revisionskriterier

Vi kommer att bedöma om rutinerna/verksamheten uppfyller:

- Skuldsaneringslagen, (2016:675)
- Socialtjänstlagen, (2001:453)

5. Metod

Studium och genomgång av relevanta styrdokument och beslutsunderlag. Intervjuer och avstämningar har genomförts med kommunens budget- och skuldrådgivare, enhetschef för Vuxenenheten samt socialnämndens presidium.

Rapporten har faktagranskats av enhetschefen för Vuxenenheten samt budget- och skuldrådgivaren.

6. Nationell lagstiftning

Kronofogdemyndigheten är idag den instans som prövar ärenden om skuldsanering. Konkret innebär skuldsaneringsprocessen att en betalningsplan upprättas, där gäldenären får leva på existensminimum tills skulden är betald.

Den 1 november 2016 trädde en ny skuldsaneringslag i kraft. Syftet med den nya lagen är att underlätta för överskuldssatta att starta på nytt. Den nya lagen klargör också kommunernas skyldighet att lämna budget- och skuldrådgivning till skuldsatta personer på ett tydligare sätt. Vidare förtydligas Inspektionen för vård och omsorgs tillsynsansvar över kommunernas budget- och skuldrådgivning.

Den nya lagstiftningen innebär bl.a. att:

- Ansökningsförfarandet förenklas. Gäldenären behöver inte lämna detaljerade uppgifter om dina skulder.
- Det blir möjligt att ansöka elektroniskt.
- Det införs en betalningsförmedlingstjänst som innebär att den enskilde enbart behöver betala till Kronofogdemyndigheten som sedan förmedlar pengarna till borgenärerna.
- Den som beviljats skuldsanering ska ha två betalningsfria månader per år: juni och december.

- Det ska finnas mer flexibilitet vid bestämmande av skuldsaneringens längd.
- Större hänsyn ska tas till den pressade situation som en överskuldssatt lever under.
- Begreppet ”synnerliga skäl” ändras nu till ”särskilda skäl” vad gäller att bevilja skuldsanering en andra gång.

Beslut om skuldsanering före 1 november 2016 hanteras enligt den äldre lagstiftningen.

Ytterligare lag som trädde i kraft 1 november 2016 är ”Lag om skuldsanering för företagare”.

6.1 Villkor för skuldsanering

Följande krav skall enligt den nya Skuldsaneringslagen, 6 - 9 §, uppfyllas för att en ansökan om skuldsanering skall beviljas:

- Skuldsanering får beviljas om gäldenären har sina huvudsakliga intressen i Sverige.
- Skuldsanering får beviljas om gäldenären inte rätteligen kan betala sina skulder och denna oförmåga med hänsyn till samtliga omständigheter kan antas bestå under överskådlig tid.
- Om gäldenären är en näringsidkare, får skuldsanering beviljas endast om de ekonomiska förhållandena i näringsverksamheten är enkla att utreda.
- En gäldenär som har näringsförbud om näringsförbud får inte beviljas skuldsanering.
- Skuldsanering får beviljas om det är skäligt med hänsyn till gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden. Vid skälighetsbedömningen ska särskilt beaktas omständigheterna vid skuldernas tillkomst, de ansträngningar gäldenären har gjort för att fullgöra sina förpliktelser och det sätt på vilket gäldenären har medverkat under handläggningen av ärendet om skuldsanering.

7. Kommunens roll

Kommunen ska enligt gällande lagstiftning lämna skuld- och budgetrådgivning till skuldsatta personer. Ett nytt tillägg inom ramen för den nya lagstiftningen är att denna skyldighet även gäller under skuldsaneringsförfarandet och till dess att en beviljad skuldsanering är helt avslutad.

Det bör noteras att det uteslutande är Kronofogdemyndigheten som ska avgöra om villkoren för att beviljas skuldsanering är uppfyllda.

Flertalet skuldsatta personer uppfyller inte skuldsaneringslagens villkor för att få en skuldsanering beviljad. Härigenom skall även individer som inte beviljas skuldsanering kunna få hjälp och erbjudas ekonomisk rådgivning av kommunens budget- och skuldrådgivare.

Kommunens uppgifter i samband med budget- och skuldrådgivningsarbetet beskrivs närmare i proposition 2005/06:124 och 2015/16:125, där det framgår att gäldenären ska kunna få professionell vägledning av sin kommunala rådgivare för att få en översikt över sin skuldsituation samt kontroll över sin vardagsekonomi. Enligt förarbeten bör budget- och skuldrådgivningens verksamhet vara inriktad på att hjälpa så många gäldenärer som möjligt att komma ur sin problematiska skuldsituation.

Den kommunala verksamheten skall vidare bidra till att förebygga överskuldsättningar genom olika former av ekonomisk rådgivning samt tidiga insatser för att redan på ett tidigt stadium hjälpa gäldenären. Rådgivarna skall motivera, stödja och vägleda gäldenären i syfte att han/hon åter får ordning och kontroll över sin ekonomiska situation. Skuldsatta ska också få hjälp av kommunen med att nå olika former av frivilliga uppgörelser med sina fordringsägare. Kommunen har därmed en central roll för att skuldsaneringslagen skall fungera på ett effektivt sätt samt vara ändamålsenlig.

Det åligger kommunen att se till att det finns resurser för budget- och skuldrådgivning i förhållande till behov.

8. Organisation

Kommunerna beslutar själva hur budget- och skuldrådgivningsarbetet skall organiseras. Härigenom är nivån och omfattningen på verksamheten mycket varierande bland kommunerna. Idag erbjuder 289 av landets 290 kommuner budget- och skuldrådgivning. Av dessa är det 74 kommuner som köper tjänsten av en annan kommun.

Iakttagelser

Funktionen för Varbergs kommuns budget- och skuldrådgivning ligger inom socialnämndens ansvarområden och ingår i Vuxenhetens verksamhetsområden. Det finns en budget och skuldrådgivare med en tjänstgöringsgrad på 100 procent.

Av intervjuerna med professionen framgår att det råder en sårbarhet, där det idag inte finns någon som kan agera som back-up vid budget och skuldrådgivarens frånvaro.

Vad avser arbetsbelastningen bedöms den som hanterbar av budget och skuldrådgivaren.

Kommentarer

Vi rekommenderar att en ersättare utses till nuvarande handläggare som kan träda in vid frånvaro i form av sjukdomar, oförutsedda händelser samt ledigheter. Detta i syfte att minska verksamhetens sårbarhet.

9. Verksamhetsmått och arbetsfördelning

Iakttagelser

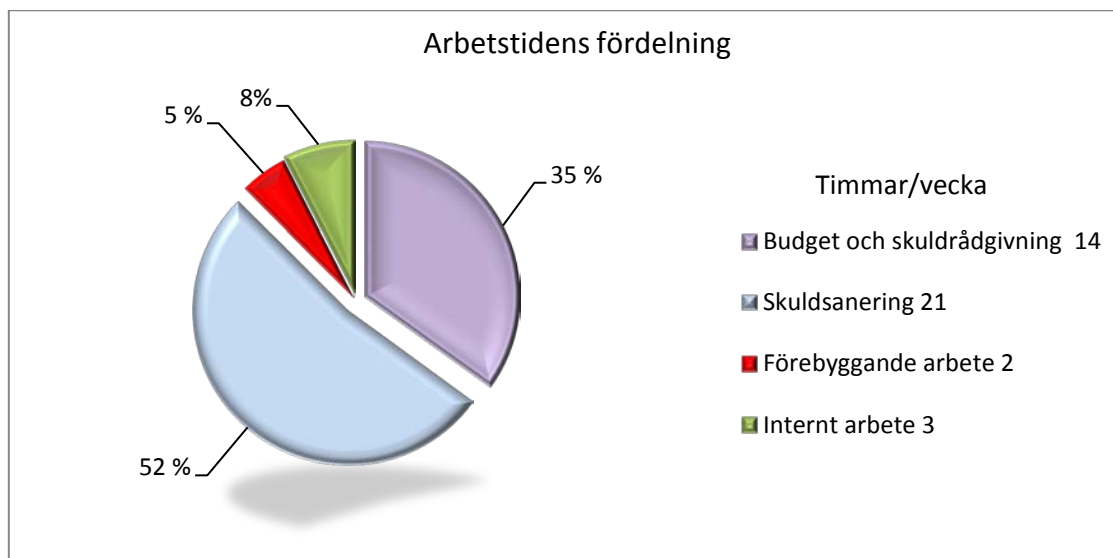
Av intervju med budget och skuldrådgivaren framgår att det inte finns några fasta besöks- eller telefontider, utan kontakt med budget och skuldrådgivaren kan tas närsom, antingen via telefon eller e-post. Väntetiden för ett besök är max 4 veckor. Den genomsnittliga väntetiden i riket är 4,5 veckor. Det uttrycks vidare att vid akuta fall där exempelvis en gäldenär behöver ha hjälp med ett överklagande eller en komplettering till skuldsaneringsansökan, försöker budget och skuldrådgivaren att ordna en besökstid snarast möjligt.

Av intervjuerna med budget och skuldrådgivaren samt enhetschefen för Vuxenheten framgår att det finns fler olika ingångar till budget och skuldrådgivning. Förutom att gäldenärer kontaktar budget och skuldrådgivaren på eget initiativ, finns en del som hänvisas via Kronofogdemyndigheten och bankerna. Ytterligare ingång är via socialförvaltningen, där individer kan rekommenderas att ta kontakt med budget och skuldrådgivaren.

Nedan redogörs för fördelningen av arbetet mellan budget och skuldrådgivning, skuldsanering, förebyggande arbete och internt arbete. Största delen av tiden tillägnas *skuldsaneringsarbetet*, som innebär att hjälpa gäldenären med att fylla i ansökan till Kronofogdemyndigheten samt vara behjälplig vid omprövningar och överklaganden.

Av intervju med budget och skuldrådgivaren framgår att det inte finns tillräcklig med tid till att arbeta förebyggande. Det uttrycks att det hade varit önskvärt med ett förebyggande arbete riktad mot skolor och pensionärsföreningar.

Figur 9:1 arbetstidens fördelning 2015

Under 2015 har budget och skuldrådgivaren varit behjälplig vid 30 skuldsaneringsansökningar till Kronofogdemyndigheten. Totalt har 40 skuldsaneringsansökningar inkommit till Kronofogdemyndigheten från kommuninvånarna i Varberg. Totalt i riket ansökte ca 10 100 invånare om skuldsanering.

Kommentarer

Vi bedömer flexibiliteten vad avser telefon och besökstider som positivt, där verksamheten försöker underlätta för individer som redan befinner sig i en utsatt situation.

Vi anser att Varberg kommuns väntetider ligger på en rimlig nivå i förhållande till den riksgenomsnittliga väntetiden.

Vi bedömer att socialnämnden bör överväga att tillsätta resurser i syfte att utöka arbetsutrymmet för förebyggande arbete.

Vi anser att information till kommunmedborgarna i olika forum bidrar till en ökad medvetenhet och i sin tur kan leda till minskad överskuldsättning. Exempelvis är ett förebyggande arbete riktad mot elever av vikt, där information om rättigheter och skyldigheter i samband med köp och lån bör delges i ett tidigt skede.

En annan utsatt grupp är nyanlända, (vuxna och ensamkommande ungdomar), där de övertalas att ingå bindande avtal så som telefonabonnemang, långtidsprenumerationer mm. på grund av bristande språkkunskaper.

Ett naturligt sätt att nå ut till nyanlända är att budget och skuldrådgivaren deltar i den obligatoriska samhällsorienteringen.

Ytterligare en utsatt grupp är äldre som ofta råkar ut för oetiska försäljningsknep, där information till pensionsföreningar kan leda till minskad överskuldsättning och förbättrad livskvalité.

10. Bemötande

Iakttagelser

Av intervjuer med budget och skuldrådgivaren framgår vikten av ett humant samt icke auktoritärt bemötande, där det måste beaktas att dessa individer befinner sig i en utsatt och sårbar situation. Mötet ska ej handla om att ”läxa upp” utan stödja individen med att komma ur en överskuldsättning samt hantera vardagsekonomin.

Kommentarer

En väsentlig och central aspekt är att kunna nå fram till gäldenären och härigenom ställs det vissa krav på innehavaren av tjänsten som budget- och skuldrådgivare, i form av bemötande, pedagogik framställningsförmåga och flexibilitet. Vi bedömer att budget och skuldrådgivarens principer vilar på och är anpassade till individens situation och behov, där det också tas hänsyn till den svåra situation som den sökande befinner sig i.

11. Socialnämnden

Iakttagelser

Av intervju med socialnämndens presidium framgår att nämnden har minimal kännedom om budget och skuldrådgivningsverksamheten. Det finns önskemål om att budget och skuldrådgivaren får presentera sig samt berätta om sitt arbete vid ett nämndssammanträde.

Presidiet är eniga om att budget och skuldrådgivning är en viktig funktion för kommunens medborgare, där det bör finnas resurser till ett förebyggande arbete.

Kommentarer

Vi anser att budget och skuldrådgivaren vid ett tillfälle årligen bör informera socialnämnden om verksamhetens kvalité och förutsättningar. Detta bidrar till ökad kännedom om verksamheten för budget och skuldrådgivning bland den politiska ledningen som ytterst ansvarar för verksamheten.

12. Sammanfattande bedömning

Vi anser att Varberg kommuns verksamhet för budget- och skuldrådgivning huvudsakligen är ändamålsenlig och effektiv.

Utifrån våra iakttagelser bedömer vi att följande bör ses över:

- Vi rekommenderar att en ersättare utses till nuvarande handläggare som kan träda in vid frånvaro i form av sjukdomar, oförutsedda händelser samt ledigheter. Detta i syfte att minska verksamhetens sårbarhet.
- Vi bedömer att socialnämnden bör tillsätta resurser i syfte att utöka arbetsutrymmet för förebyggande arbete i form av kunskaps- och informationsspridning, där den kommunala verksamhetens uppdrag inom ramen för förebyggande arbete finns lagstadgat. Elever, nyanlända och äldre är målgrupper som bör prioriteras.
- Budget och skuldrådgivaren bör vid ett tillfälle årligen informera socialnämnden om verksamhetens kvalité och förutsättningar. Detta bidrar till ökad kännedom om verksamheten för budget och skuldrådgivning bland den politiska ledningen som ytterst ansvarar för verksamheten.

KPMG
Dag som ovan

Viktoria Bernstam
Revisor/Juridisk sakkunnig